

## YURAK-QON TOMIR TIZIMI KASALLIKLARINI OLDINI OLISH VA DAVOLASH

*Davronova Maftuna Xayitali qizi : Rishton Abu Ali ibn Sino nomidagi  
jamoat salomatligi texnikumi o'qituvchisi.*

*Mingboyeva Zilola G'ofurjon : Rishton Abu Ali ibn Sino nomidagi  
jamoat salomatligi texnikumi o'qituvchisi.*

*Ergasheva Oydina Ergashaliyevna : Rishton Abu Ali ibn Sino nomidagi  
jamoat salomatligi texnikumi o'qituvchisi.*

*Annotatsiya : Mazkur maqolada homilador ayollarda ekstragenital kasalliklarning sog'likka ta'siri va hamshiralik parvarishi muhimligi yoritilgan. Ekstragenital kasalliklarning turlari, homiladorlik jarayoniga ta'siri, hamshiralik vazifalari va amaliyotda qo'llaniladigan parvarish usullari haqida ma'lumot beriladi. Tadqiqot natijasida hamshiraning rolini oshirish orqali onalar va bolalar salomatligini yaxshilash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

*Kalit so'zlar: homiladorlik, ekstragenital kasalliklar, hamshiralik parvarishi, ona salomatligi, homila himoyasi.*

Homiladorlik ayol organizmi uchun tabiiy, ammo murakkab jarayondir. Bu davrda ayol organizmida fiziologik va psixologik o'zgarishlar sodir bo'ladi. Agar homilador ayol ekstragenital kasalliklarga ega bo'lsa, bu o'zgarishlar yanada murakkablashadi va ona hamda homila salomatligi uchun xavf tug'dirishi mumkin. Homiladorlik jarayonida ayol organizmi ko'plab o'zgarishlarga uchraydi. Ekstragenital kasalliklarning mavjudligi bu jarayonni yanada murakkablashtirishi mumkin. Shuning uchun bu holatlarni to'g'ri boshqarish, hamshiralik parvarishini takomillashtirish va individual yondashuvni ta'minlash muhimdir.

### **Ekstragenital kasalliklarning homila rivojlanishiga ta'siri**

Ekstragenital kasalliklar nafaqat ona organizmi uchun xavf tug'diradi, balki homilaning rivojlanishiga ham jiddiy ta'sir qiladi:

Yurak-qon tomir tizimi kasalliklari homilaga kislorod va ozuqa moddalarining yetarlicha yetkazilmasligiga sabab bo'ladi. Bu intrauterin gipoksiya va homila rivojlanishining kechikishiga olib kelishi mumkin.

Buyrak kasalliklari homilada intoksikatsiya va amniotik suyuqlik miqdorining kamayishiga sabab bo'ladi.

Endokrin tizim kasalliklari (masalan, qandli diabet) homilada makrosomiya yoki tug'ilishdagi anomalialar xavfini oshiradi.

Nafas olish tizimi kasalliklari esa homilada gipoksiyani kuchaytirishi mumkin.

Bunday holatlarda to'g'ri tashxis qo'yish va davolash jarayonini boshqarish hamshiralarning muhim vazifasi hisoblanadi.

Ekstragenital kasalliklar homiladorlik bilan bog'liq bo'lmagan, biroq unga salbiy ta'sir ko'rsatadigan kasalliklar bo'lib, ular yurak-qon tomir tizimi, nafas olish tizimi, endokrin tizim va boshqa organlarda kuzatiladi. Hamshiralik parvarishi bunday kasalliklarni boshqarishda asosiy ahamiyatga ega. Hamshira nafaqat profilaktika va davolashda yordam beradi, balki homilador ayolning umumiy holatini nazorat qiladi, dori vositalarini o'z vaqtida qabul qilishini ta'minlaydi va kerakli maslahatlarni beradi. Ushbu maqolada ekstragenital kasalliklarning homiladorlik davriga ta'siri va hamshiralik parvarishi muhimligi batafsil yoritiladi.

### **Ekstragenital kasalliklar va ularning ta'siri**

Ekstragenital kasalliklar orasida eng ko'p uchraydiganlari quyidagilardir:

1. Yurak-qon tomir tizimi kasalliklari: gipertoniya, yurak porogi. Bu kasalliklar ona va homila uchun katta xavf tug'diradi, ayniqsa preeklampsiya xavfini oshiradi.

2. Endokrin tizim kasalliklari: qandli diabet homiladorlik davrida qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi, homila rivojlanishida nuqsonlarga olib kelishi mumkin.

3. Nafas olish tizimi kasalliklari: bronxial astma va surunkali bronxit xurujlari homiladorlikda jiddiy xavf tug'diradi.

4. Buyrak kasalliklari: pielonefrit va siydik yo'llari infeksiyalari ko'pincha homiladorlikda uchraydi va ona organizmida intoksikatsiya rivojlanishiga sabab bo'ladi.

Bunday kasalliklar homiladorlik jarayonini murakkablashtiradi va ona hamda homila uchun jiddiy xavf tug'diradi.

### **Hamshiralik parvarishi vazifalari**

Ekstragenital kasalliklarga ega homilador ayollar bilan ishlashda hamshiraning asosiy vazifalari:

- ✓ Kasallikni erta aniqlash: ayolni shifokor ko'rigiga muntazam yuborish va laboratoriya tahlillari natijalarini kuzatish.
- ✓ Sifatli parvarish: dori vositalarini qabul qilish nazorati, dietaga rioya qilish va jismoniy faollikni boshqarish.
- ✓ Psixologik yordam: homilador ayolda stress va xavotirni kamaytirish, uni psixologik qo'llab-quvvatlash.
- ✓ Favqulodda holatlarga tayyorgarlik: gipertoniya, astma xurujlari kabi holatlarda birinchi yordam ko'rsatish.

Hamshira, shifokor ko'rsatmalariga amal qilgan holda, homilador ayolning holatini kuzatadi va kerakli maslahatlarni beradi.

Ekstragenital kasalliklar homiladorlik jarayoniga jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Bunday kasalliklarga ega ayollar bilan ishlashda hamshiralarning roli juda katta. Zamonaviy yondashuvlar va texnologiyalardan foydalangan holda hamshiralik parvarishini takomillashtirish onalar va bolalar salomatligini yaxshilashga xizmat qiladi. Har bir homilador ayolga individual yondashuvni ta'minlash orqali sog'lom jamiyat barpo etishda ijobiy natijalarga erishish mumkin.

Homilador ayollarda ekstragenital kasalliklar ko'p uchraydi va ularni davolash, shuningdek, sog'likni saqlashga qaratilgan parvarish ko'rsatish muhimdir. Hamshiralik parvarishi jarayonida ayolga individual yondashuvni ta'minlash, uning salomatligini yaxshilash va homiladorlikni xavfsiz o'tkazish maqsad qilinadi. Ushbu maqola ekstragenital kasalliklarning homiladorlikka

ta'sirini kamaytirish uchun hamshiralik xizmatlarining roli va vazifalarini kengaytirish zarurligini ko'rsatadi.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. "Homilador ayollarda ekstragenital patologiyalarni boshqarish bo'yicha klinik qo'llanma." Toshkent, 2023.
2. Qodirova Z.X. "Homiladorlik va ekstragenital kasalliklar: muammolar va yechimlar." Toshkent: O'zbekiston tibbiyot nashriyoti, 2021.
3. World Health Organization (WHO). "Management of Non-Communicable Diseases during Pregnancy." Geneva, 2022.
4. Yusupova R.N. "Hamshiralik ishi asoslari." Toshkent, 2020.
5. Bobokulova D.Sh. "Tibbiyot amaliyotida ekstragenital kasalliklarning homiladorlikka ta'siri." Samarqand: Sog'liq nashriyoti, 2022.
6. American College of Obstetricians and Gynecologists (ACOG). "Guidelines for the Management of Medical Disorders in Pregnancy." Washington, 2021.
7. Kleyner F.B. "Practical Obstetrics and Gynecology: Management of Complex Cases." London: Elsevier, 2020.
8. Sharipov N.B. "Homiladorlik davrida patologiyalarni nazorat qilishning zamonaviy usullari." Toshkent, 2023.
9. O'zbekiston Milliy Tibbiyot Universiteti. "Homiladorlik davrida ekstragenital kasalliklarni davolash bo'yicha ilmiy tavsiyalar." Toshkent, 2022.
10. Royal College of Midwives (RCM). "Pregnancy and Extragenital Conditions: Best Practice Guidelines." London, 2022.